

Melléklet

A *Comico-Tragoedia* szövegváltozatai

Nyomtatott kiadások:

- 17. század:

A) *Comico-tragoedia, conatans scenis quator quarum* 1. de Virtute et Vitio, 2. de Divite purpurato et Paupero Lazaro 3. de Milite scelerato 4. de Praefecto tyranno (agit), Várad, Szenczi Kertész Ábrahám, 1646. RMK I. 787b, Sztripszky. I. 191, MKSz 1878, 272, RMNy 2157. Mikrofilmmásolata: OSZK FM2/2213.

B) *Comico-tragoedia, conatans scenis quator quarum* 1. de Virtute et Vitio, 2. de Divite purpurato et Paupero Lazaro 3. de Milite scelerato 4. de Praefecto tyranno, Lőcse 1683., Brewer S. (36) lev.-8r., RMK I. 1305, és mikrofilmmásolata: FM 2/2309.

C) *Comico-tragoedia, conatans scenis quator quarum* 1. de Virtute et Vitio, 2. de Divite purpurato et Paupero Lazaro 3. de Milite scelerato 4. de Praefecto tyranno, Kolozsvár 1699, Misztótfalusi Kis M. (27///I lev., 1 fm.-8r.), RMK. I. 1539., mikrofilmen: FM2/094.

-18. századi kiadások:

d) *Comico tragoedia, constans scenis quatuor, azaz négy szakaszokból álló, rész szerént víg, rész szerént szomoru historia*, H.n. 1748. Koll. 1. OSZK jelzet: 187.297/1

e) *Comico tragoedia, constans scenis quatuor, azaz négy szakaszokból álló, rész szerént víg, rész szerént pedig szomorú historia*, H.n. 1748. OSZK jelzet: 185.671

f) *Comico tragoedia, constans scenis quatuor., Azaz négy szakaszokból álló, rész szerént víg, rész szerént szomoru historia*, H.n., 1756. OSZK jelzet: 185.642

g) *Comico tragoedia, constans scenis quatuor., Azaz négy szakaszokból álló, rész szerént víg, rész szerént szomoru historia*, Vátzon : nyomtatt. Ambro Ferentz könyv nyomtató által, 1783. OSZK jelzet: 327.787

Teljes kéziratos másolat:

k1) KÁJONI János, *Latin–magyar versgyűjtemény (Hymnarium)*, Csíksomlyó, kb. 1659–1677. Jelzet: A V 3/5250, fotómásolat (részleges): MTAK Ms 11.027/3-6, f.23–26, f 820–900.

A *Comico-Tragoedia* teljes szövege a 75–97 lapokon.

Részleges kéziratok és kiadások:

k2) KÁJONI János *Cantionale Catholicum*, Csík, 1676, MTAK RM I. 4r 316. (RMK I 1188), 729. (Az MTAK-ban lévő kéziratnak az 537–786. lapjai hiányoznak, ezért az 1719-es kiadást használtam: MTAK 522. 808, 630–633: *Infernus, Pokol* felirattal A *Gazdag siralma: Oh bú-látott, sok kín-vallott, gyarló testem!* stb.). Az 1676-os kiadásban azonban szerepel még a Szegény Lázár és a Gazdag ember bibliai történetének prédikáció-szerű elbeszélése, ez azonban valószínűleg nincs szövegszintű kapcsolatban a *Comico-Tragoediával*, l. 517sk.

k3) *Cantus catholici (Editio Szelepcsényiana)*, Nagyszombat nyom., 1675, 188. lap: *Ó bú-látott sok kint vallott gyarló testem...* (OSZK RMK I, 1183a, leírását lásd: RMKT XVII. 15/B, 67–78.)

k4) *Mihál Farkas-kódex*, (1677–1687) – OSZK Oct. Hung. 482. 25a–27b folio lapjain

k5) *Écsi-énekeskönyv* (1700–1725) – 150 lev. 19 cm. – Pannonhalma, Főapátsági Könyvtár 10a E 29/3. Mf: OSZK FM 1/2187., 11–16: *Ó bú-látott, sok kint vallott gyarló testem...*

k6) ILLYÉS István, *Soltari énekek a magyar anyaszentegyház vigasztalására és halottas énekek a szomorú temetések alkalmatosságára. Hozzá-adatván rövideden a jól meg-haláshoz való keszület*, Nagyszombat, 1693 (RMK I. 1446/1.) *Az elkárhozott Dus-Gazdag Lelkének kesergése: Oh! bú-látott, sok kint vallott garló testem: Melly nagy kinban, siralomban lrted*

estem. Éjjel nappal, jajgatással, magam csak veszttem, sillesztem. stb. első kiad., 188 sk. (nótával együtt).

k7) Petrovay Miklós-énekeskönyve (1670–1672) – 212 lev. 16 cm. – Kolozsvár, Akadémiai Könyvtár (ref. koll.) 1526. sz. Mf: MTAK A 135/I, 368/IV. és 220/II. (Pótlás.). A Comico-Tragoedia 2. scénája a 151b–160 lapokon, a harmadik scéna szövege: f. 161–167a.

Ponyvanyomtatványok:

p1) *A Pokolban kínlódó Dús-gazdag históriája, mely régi Töredékekből össze szedetett, és a kegyes Olvasóknak kedvéért újjólag nyomtatásban ki-adatott*, Budán, nyomtatott 1832-dik Esztendőben, OSZK PNY 6051;

p2) *A Pokolban kínlódó Dús-gazdag históriája, mely a régi töredékekből összeszedetett és a kegyes olvasóknak kedvéért újjólag nyomtatásban kiadatott Budapesten.* Nyomatott Bagó Márton és fiánál, [é.n.], OSZK PNY 6005;

p3) *A pokolban kínlódó Dús-gazdag históriája, mely a régi töredékekből összeszedetett és a kegyes olvasóknak kedvéért újjólag nyomtatásban kiadatott.* Nyomtatta Tichy Alajos N. Váradon, 1861., OSZK PNY 605 (5/35);

p4) *Ama hajdanában frissen élő de már most Pokolban kínlódó Dús-gazdagnak históriája, mely a régi töredékekből összeszedetett, és a kegyes olvasó kedvéért most újonnan nyomtatásba vétetődött.* Gyulán, Nyomtatta s kiadta Réthy Lipót., 1858., OSZK PNY 579 (4/32);

p5) *A pokolban kínlódó Dús-gazdag históriája.* Példázatúl a' köznép számára kiadja Farkas Ferencz, Magyar-Óvárott, Czéh Sándor könyvnyomdájában, 1847., OSZK PNY 562 (2/16);

p6) *Ama hajdanában frissen élő de már most pokolban kínlódó Dús-gazdag históriája, mely a régi töredékekből össze szedetett, és a kegyes Olvasóknak kedvéért most újonnan nyomtatásba vétetődött*, h.n., é.n. [1800 k.], OSZK 820. 792. Nro.27.;

p7) *A pokolban kínlódó Dús-gazdag históriája, mely a régi Töredékekből össze-szedetett, és a kegyes Olvasóknak az olvasásra újjólag ki-adatott*, h.n., é.n. [1800 k.], OSZK 820.863;

p8) *Ama hajdanában frissen élő de már most pokolban kínlódó dús-gazdag históriája, mely a régi töredékekből össze szedetett, és a kegyes olvasóknak kedvéért most újonnan nyomtatásba vétetődött*, h.n., é.n. [1810] OSZK 821. 132. Koll.

Comico-Tragoedia,^{1*}

Constans scenis quatuor,
scilicet:

De Virtute et Vitio
De Divite, et Lazaro
De Milite Scelerato
De Praefecto Tyranno.

SCENA PRIMA,

habet Actus quinque.

Personae in his quinque actibus sunt haec:

1. Virtus, Justitia, Temperantia, Fortitudo, Constantia.
2. Constantia, Vitium, Timiditas, Voluptas, Injustitia, Inconstantia, Virtus.
3. Vitium, Virtus, Molestia, Impatientia, Ingratitudo, Ira, Crudelitas, Superbia, Fortitudo, Justitia, Voluptas, Cupido, Ebrietas.
- [4.: Virtus, Patientia, Tolerantia.]
- [5.: Vitium.]

ACTUS I. SCENAE I.

PERSONAE:

Virtus [Jóságos Cselekedet]

Justitia [Igazság]

Temperantia [Mértékletesség]

Fortitudo [Erősség]

Constantia [Állhatatosság]

[Ad Notam Lyricam Odes: *Íme, mely újság, sat.*]

VIRTUS:

En Virtus Egbol,
kiralyi szekből
Ez földre,
Isten kegyelméből
Es jó tetszesebol
Ez helyre
El bocsattattam,

* A közölt szöveg a *Comico-Tragoedia* Kájoni János Latin–magyar versgyűjteményében (Hymnarium) szereplő változatának a betűhű átírata. A szöveg lelőhelye: Csíksomlyó, kb. 1659–1677. Jelzet: A V 3/5250, 75–97 lapok. A szöveghez való hozzáférést hálásan köszönöm Medgyesy S. Norbertnek. Kájoni gyűjteménye a darab egészét tartalmazza, s az eddigi kutatási eredmények alapján az valószínűsíthető, hogy a szöveg az editio princeps (az 1646-os várad kiadás) alapján készült, (amely rendkívüli töredékessége miatt nem használható a mű egészének rekonstrukciójára). Ezért a *Comico-Tragoedia* szöveghagyományozásában ez a Kájoni-féle kézirat másolat tekinthető az alapszövegnek. A Kájoni-féle változat jelenleg csak Csíksomlyón férhető hozzá eredeti, kézirat formájában; közölt, nyomtatott változatról nem tudok. A szöveget tehát itt közlöm betűhű átíratban, módosítások, javítások nélkül. A főszöveg, vagyis a kritikai kiadásban kiemelt, javításokkal is ellátott változat elkészítése folyamatban van, s jelenleg is dolgozom rajta.

S ide hozattam
Ez vegre.

Hogy Uralkodnam
Mint jobban tudnam
A keppen.
Földi emberekkel
Birnék mindenekkel
Mind éppen
őket oktatnam
S' hozzam szoktatnam
Nagyszepen.

Kiert aldot legy
Velünk sok jót tegy
mi Urunk
Egeknek Biraja
kiralyok kirallya
kő varunk
Nefelegtkezzezzel
megemlekezzél
mi rollunk.

A kiket attal
mostan mutattal
Hellyekben,
meg pusztult Karoknak
Partos Angyaloknak
Ezekben
Orszagot epits,
kit megis szepits
Egekben.

Ti pedig szivel
Egy mast jó kedvel
Lassatok
Szerelmes nepeim
Kedves jó hiveim,
Hogy átok
Rátok ne szallyon
De sőt meg allyon
Hazátok.

Mertekletesek
Tisztak, es szentek
Legyetek
Alázatosságban,
Nagy szep jamborságban
Ellyetek
Az igazságban

Mint nagy jóságban
Fenylyetek.

Artatlanságban,
Halaadásban
Kivanom.
Ellyetek eszesen,
Könyörületesen
Nem banom.
A nagy türöket
Es szenvedőket
Meg szánom.

Innen az Ebben
Nagy fenyessegekben
Az megyen
ki it erős lesz
ot jutalmat veszen
S' úgy legyen
Az alhatatos
Mint erős lakos,
Reszt vegyen.

JUSTITIA:

Azt en javallom
De nem igazlom
Az ország
Ha nálunk meg nem al
Mas idegenre szal
E, világ
Mely ha úgy lesz
Mi dolgunk lesz
csak csúfság.

TEMPERANTIA:

Reszeg nem vagyok
Bortul még vagyok
-- Tiszta, s' épp.
De en ily hírt mondok
Bizony nem hazudok
majd it lép
Gonosz életű
Rosz természetű
Kevely nép.

VIRTUS:

Ha kik e' keppen
Mint mi ily szépen
Nem elnek
A' nagy Ur Istentől
Ily erős felségtől

Nem felnek
Soha kedveben
Sem szerelmeben
Nem lesznek.

FORTITUDO:

Mennyi kborlast
Pusztitast rablast
Tegyenek
Minemű erővel
mely nagy keszülettel
Legyenek
Akarnam látni
Hol, s' mit regnalni
Kezdenek.

VIRTUS:

Az Isten őket
Mint hitleneket
Jól tudom
Kemény haragjában
Bosszu allasában
Azt mondom
meg szegyeniti
Tőle elveti,
meg latom.

En azért intlek
Sőt ugyan kerlek
Kegyessen
Isten mondasanak
Parancsolattyanak
Jelessen
Ugy engedjete
Neki élljete
Kedvesen.

Igy mi hűsegunk
Szép hírünk nevünk
meg marad
Istennek kegyelme
Kedve, s' nagy szerelme
Ránk árad
Ellenseg kardgya
Megfárad, s' karja
Meg szárad.

De ezt fortelynak,
Ne csak kordénak
Itéllyük
Azert mi ketsegre

Es csak süketsegre
ne vegyük
Ha javallyatok
s' helyen hadgyatok
Azt tegyük.

Hozzajok mingyart
Nekünk az nem art
Küldgyünk el.
Hazánk igaz fiat
Vitez *Constantiat*
Lelyle fel.
Ha fel talallya
Had appellalja
Nevünkel.

TEMPERANTIA:

Am bar el mennyen
De mingyart fenneyen
Ne fogja.

FORTITUDO:

Ne fely *Constantia*
Mert im *Justitia*
Oda adgya
Eles pallosat.

JUSTITIA:

Fogd, Isten utat
Meg aldgya.

ACTUS II. SCENAE I.

PERSONAE:

Constantia (Állhatatosság)

Vitium (Vétek)

Timiditas (Félénkség)

Voluptas (Gyönyörűség)

Injustitia (Hamisság)

Inconstantia (Állhatatlanság)

Virtus (Jóságos Cselekedet)

[Nota Odes militaris: *Segítségül a nagy Istent, sat.*]

CONSTANTIA:

Az Szep *Virtus* vilag Csaszar Asszonya
Istentől rendeltetett fő bírāja
Joknak meg tartója
Gonoszok rontoja.

Vitiumnak mint ő nem barattyanak
Lucipernek utalatos fattyanak
Alatta valoknak
Lator koborloknak.

Szolgalattyat semmiben nem ígéri
Mit keres itt latraival, azt kerdi?
Hogy mér batorkodni
S' orszagara jőni.

Nem tudgyae hogy nagy szegyenvallással
Kezd meg terni nagy orcza pirulással
Nem halaadással
s' Isteni aldással.

Az igazság kívül semmit nem akar
Ő felsege, de azt bannya, s' igen kár
Hogy mas külön takar
Ő maganak vakar.

Holot *Virtus* magán kívül nem ismér
Semmi Urat, bele kapni nem- is mér,
Senki: lassá mit nyér
ki tölle el nem fér.

Tisztességeert, hireert, neveert,
Halalat nem szannya ő hazajaert
Edes orszagaert
Szep szabadsagaert.

Mind az által hogy senki azt ne mondgya
Hogy mód nélkül Világ Császár Asszonya
Fogott ő hozzaja
Azert appellallya

Appellallya *Vitiumot* bekevel
Csaszari Szekihez minden nepevel
Maga személyével,
S, Udvari nepevel.

Törvény szerint, úgy mond, hogyha ő kezdi
En kezemből az orszagot ki venni
Arrol nincs mit tenni
Ugy kel annak lenni.

Ha pediglen az ország ő kezében
Hagyattatik: *Vitiumnak* semmiben
Senki eleteben
Nem látja kedveben.

VITIUM:

Im jol ertyük izenetit *Virtus*nak
Matul fogva *Vitium*nak Rabjanak
Maga barattyanak
masnak rontajanak.

Lépéncs ki csak ezentől választ teszek
Te rolladis feledékeny nem leszek
Mert füleim rések
Hiveimis készek.

Nosza mit szól *Timiditas* ezekhez?

TIMIDITAS:

Módogyaval kel nekünk nyulnunk az ebhez
Bizik valamihez
De nem tudgyuk kihez.

VITIUM:

Hát ezekhez te mit mondasz *Voluptas*?

VOLUPTAS:

Mit? affelől lehet elég mulatas
Musika inditas
Bor ital ujtas.

VITIUM:

Abba veszet örökke a' te fejed,
Mint tetszik ez, *Injustitia* néked?
Meg lesz fizetessed
Micsoda ertelmed?

INJUSTITIA:

Ha tetszenék felségednek beszédem
Hogyha fogna mindeneknél intesem
Igy tetszik ennekem
Ez az én ertelmem.

Constantiat az Istenért, ne báncsuk
Sőt inkább ha lehet őt hozzánk hajcsuk
Szabadsagban tarcsuk
Töllünk ne vadicsuk.

Virtus ellen job fogast talalhatunk
Ő altala mi sokat használhatunk
*Virtus*nak arthatunk
Es mi meg-álhatunk.

Ha nem enged *Constantia* mi nekünk
Felsegednek vagy on oly hive köztünk
kit véle el külgyünk
s' *Virtus*nak izennyünk.

De elsőbben mi azt jól meg tanicsuk
Avagy csak *Inconstantiat* szollicsuk,
Öt jonak alicsuk
Bar neis tanicsuk.

VITIUM:

Keressek fel: Hol vagy *Inconstantia*?

INCONSTANTIA:

Im hol vagyok felséged hű szolgálja
Ha ketes, praballya
Felséged: s meg lattyá.

VITIUM:

Semmit nem kételkedünk hűségében
Most azért *Virtushoz* nagy követsegen
Bocsatlak kepemben
Okos légy mindenben.

Alazatos szolgálatomat mongyad
Magadatis te ő neki ajánlyad
S' hogy őtet szolgáljad
Módgyat fel talallyad.

De ha hozzám követet kezd küldeni
Ne resteld a követseget fel venni
Minket meg találni
S' titkát meg mondani.

Az *Constantiatis* menten hijatok
Jo akarattal vagyok meg mondgyatok
Titkon maraszszatok
Sőt el altassatok.

Constantia mit hallal! *Virtus* felől?

CONSTANTIA:

Nem hallottam semmit ő felsegeről.

VITIUM:

Azt értem hogy gyűlöl
S' ki tudgya megis öl.

Job azért most ha mi hívünké leszsz
Mellyel nekem igen nagy kedvet teszsz.
Harmadában lésszsz
országomnak reszsz.

CONSTANTIA:

Szabad velem ő felsege mit mivel
Ha meg ölis leszsz hozzá jó szível

Nem játszom hitemmel
Nem kötök senkivel.

VITIUM:

No hát mennyi el az *Inconstantia*val
*Virtus*nakis nagy jóakarojával
Talan alnoksággal
Köthet *Virtus* azzal.

INCONSTANTIA:

Felsegednek, *Vitium*, barátságot
Ajanlya minden hű atyafiságot
Nagy jó akarattyat
s' holtig szolgalattyat.

En pedig felségednek szegény foglya,
*Vitium*nak többé nem párt-tartója,
Sőt rá tamadoja
s' ellene mondaja.

En fejemnek ím hol kegyelmet kérek
Felségedtül: mellyet hiszem meg nyerek,
kiert, hogy ha elek
nagy hűseget tészek.

VIRTUS:

*Vitium*nak se maga, se szolgálja
Nekem nem kel, semmi rossz baratsaga
Sem atyafisaga,
El mehetsz dolgodra.

Nem szoktam en effelek közt lakozni
Baratsagomat latrokkal tartani
Velek tarsalkodni
s' egy porazon futni.

INCONSTANTIA:

A dologban en nagy hiven el járák,
De a' szolgálatban módot nem lelék,
Azert meg fordulék
Hazais rándulék.

Mert felseges Uram *Virtus* azt mondgya
Nem kel nekem se maga, se szolgálja
Semmi baratsaga
Sem Atyafisaga.

VITIUM:

No, jól vagyon: mit vől azert eszedben
Talam mégis vagyon azon hiszemben,

Hogy a' vegezesben
Legyen velem szemben.

INCONSTANTIA:

Azon kívül mast enis nem itiltem.

VITIUM:

Ellensegem a' mint ertem, az nékem
Azert odéb lepem
Fogjatok en szekem.

ACTUS III. SCENAE I.

PERSONAE:

Vitium (Vétek)

Virtus (Jóságos Cselekedet)

Molestia (Nehézség)

Impatientia (Szenvedhetetlenség)

Ingratitudo (Háládatlanság)

Ira (Harag)

Crudelitas (Kegyetlenség)

Superbia (Kevélység)

Cupido (Kívánság)

Fortitudo (Erősség)

Injustitia (Hamisság)

Voluptas (Gyönyörűség)

Ebrietas (Részegség)

nota: Régi hatalmu.

VITIUM:

En személyemet, s' jó hiveimet
Ha kívantad *Virtus* latni Uri fejemet
s' szépségemet.
Im hol vagyok, mar latsz engemet.

VIRTUS:

Az Egek Ura azt atta volna
A hol voltal mind örökke ottvesztél volna
Ennyi bura
Ne talamtan nem juttam volna.

VITIUM:

Nomár beszéld meg, mit akarsz mond-meg
Akarode tied legyen a' tollas süveg
Vagy mint üveg
Te Szerencsed legyen oly üreg.

VIRTUS:

Add Mazuridnak, vagy tarcsd magadnak
Adot volt Isten ennekem, de Tolvaidnak
s' latraidnak
Praedajok lón; kaborloidnak.

MOLESTIA:

Phi nem érdemljük, Ezt fel se vegyük
Nagy gyalazat ez minekünk ha elengedgyük.

IMPATIENTIA:

Ne szenvedgyük.

INGRATITUDO:

Még orszagabolis őt ki verjük.

IRA:

Hogy hogy mersz szolni, s' ollyat mondani
Egy rossz hitvan aszszony leven így beszelleni,
s' ezt mivelní,
Mi fejünkhöz illyeket verni

CRUDELITAS:

Ugy meg rongallak, ha meg ragadlak
Te rossz aszszony kegyetlenül ketté szakasztlak

SUPERBIA:

S' minek tartlak
Mint a' semmit olynak alitlak.

FORTITUDO:

Ha személyünket, s' embersegünket
Mi nem neznők illyen helyen becsületünket,
s' Istenünket:
Majd fel koncolnank mind titeket.

VIRTUS:

Nem kel bantani, s vélek koczodni,
A ros hitvan emberekhez magounkat tenni,
Jobb halgatni
S' tavol földön őket kerülni.

Mert ver ontasra sem gyilkossagra
Nem bocsat mi embersegünk, olyan dologra,
Hogy magunkra
Notat vennenk gyalazatunkra.

INJUSTITIA:

Nem az, hallyatok! azt ne mondgyatok
Hogy mi erő hatalommal jöttünk reátok
Tik hivatok
Azert hogy ha helyén hadgyatok.

En azt mondanam, s' azt javallanam
Mind ket felnek en jó szível, azt tanacsolnam
S' helyén hagynám,
Eörökke azt fel sem bontanám.

A'kihez többen az emberekben,
Hajolnanak tehát az itt maradna helyben
S' ezen szekben
Uralnak föld kereksegeben.

[Ha pedig kiket, ámbátor minket,
Csak kevesen követnének, utálván őket
S személyeket;
Számkivetném mind efféléket.]

VIRTUS:

En sem ellenzem, csak el szenvedem,
Nincs helye az igazsagnak meg kel engednem
Nincs mit tennem
Innet latom bucsut kel vennem.

VITIUM:

Az en hitemre, s tisztességemre
Igaz dolog, nosza mindgyart allyatok rendre,
Bekessegre
Megyen dolgunk, majdan jó vegre.

VOLUPTAS:

Első en lészek, boszszut nem tészek
Ezzel talam en senkinek: ezek hitesek
s' kötelesek,
Mi partinkhoz mind hűsegesek.

Sardanapalus, s' ama' Bupalus,
Égyptiusok kirallya a' Myterinus
Ptolomeus,
Cambries, es Pius Metellus.

CUPIDO:

Hát még Poppea, s' az Messalina
Augustus Csaszar leanya a' szep Julia
s' Katalina
Semiramis, es Sempoma.

EBRIETAS:

A Maximinust, es a' Torquatust,
Hát hova hadnatok ama' Vibius Crispust,
s' a' Bonosust
s' ama' regi Hatalmas Firmust

SUPERBIA:

Hol hát Fulvius, s Cneus, Pompeius,
Alexander, Caligula, Hannibal, Cyrus
Antiochus,
Hercules, Lysánder, Philippus.

De ki tudhatná azt mind kicsoda?
Még az naps el kezdene hanyatlania
s' el hadnia,
s' még sem tudnam meg-szamlalnia,

VITIUM:

Hat ha még többen, mind eggyen, edgyen.
Elő kezdem szamlalnia, mind ez seregben
Rendetekben
Nem sok marad az emberekben.

VIRTUS:

Azt nem csudalom, hogy a'mint hallom,
Meg hódoltak az emberek nektek, de kárlom
Es sajnalom
Nektek hadnom kedves orszagom.

VITIUM:

No, jobb ha fel kélsz, olyat nem beszélsz,
mert bizonynal e' világba valaholot élsz,
S hiremmel lész
En rabom lész, tömlöczödis kész.

ACTUS IV. SCENAE I.

PERSONAE:

Virtus (Jóságos Cselekedet)

Patientia (Szenvedés)

Tollerantia (Tűrhetés)

nota: *A' Sz.íras mondgya.*

VIRTUS:

O En siralomra, s keserűsegemre termet atkozot világ
Mikent el fordultal, mely hajlando voltal lam olyan vagy mint egy ág,
Kiert batarsaggal, soha eletemben labom többbe rad nem hag.

Kezdetben az Isten, nem a' vegre teged semmiből teremted volt,
Hogy azoknak lennel barlangjok, a' kiket mennyegből ala hant volt,
De hogy en oktatnam it az embereket engem ugy bocsatot volt.

De im mikent jarek, vele mit hasznalek hogy en közikben jövek,
Keveset regnalek, azonban szivemet mint egy nyillal meg lövek
Eörömöm elmulék, vig kedvem meg szegék ellensegen elhúlek

O en szerencsetlen, arva, el vettetetteb ez föld kereksegeben:
Vagyok ejel nappal nagy kinszenvedesben csak kesergek szivemben,
Nézzétek hol megyek, már szamkivetésben es busulok elmemben.

Atkozott irigyim, fene ellensegim immar tellyek kedvetek
De soha Istentől, nem lesz meg hidgyetek el feledve ez vetek.
En igaz igyemben artatlan voltomra rajtam mit mivelétek.

Lam szintan a' keppen, mint egy alnok kigyó ki ha szerit teheti
Farkatis utana rantya valahova a' fejét be viheti
Igy banatok velem, es bosszút bus szivem nehezen szenvedheti.

De eljő az idő, mikor Hiveimmel en kedvesen örülök,
Ti pedig ugy sirtok, sirván azt mondgyatok Jaj jajMajd tűzbe ülök,
O ti magas hegyek szakadgyatok ream, jaj mikeppen hevülök.

Mi nem banom en azt, hogy meg kel most valnom, ennekem ez vilagtol
Mert job lakohelyem, készítet nekem az Egek Birajatul,
Csak hogy tavozasom, en oly igen szanom emberek fiaitol.

Mert ugyan jól tudom, s' immaris jól latom mi követi mind őket.
Ezer mesterseggel, alnok praktikakkal csabittyak el sziveket
Hogy soha ne lassak, sőt ingyen se tudgyak az ő Teremtőjüket.

Leszen nagy zurzavar, minden féle nep közt es minden rendek közöt,
Mert *Vitium* őket, tartya oly mereggel mellyet Luciper főzöt,
Mely miat immaris, sok ezer lelkeket Pokol tűzere úzöt.

Meg leszén meg azis, hogy valamely ember *Vitiumot* követi
Eleiben magat egy rut sarga Halal sivalkodvan ki veti
Testét a' lelkével, egy mély kinzohelyre Ördögökkel viteti

Holot mely nagy kinzas, minemű kialtas, sivas, es nagy jajgatas.
Örökkön örökke leszén nagy ohajtas nagy iszonyu rikoltas
Bu banat siralom, szörnyű atkozodas es foggal csikorgatas.

Tigris, Párduczoknal, kegyetleneb volnek ha nem siratnám őket,
Csak hogy beszelleimis, ugyan meg borzadok ugy szanom szegenyeket
Nincs velek mit tennem, immar el kell mennem, s' hogy hagyám veszetteket.

Nem hagyom arvajul, mind azaltal megis hogy mind el ne vesszenek;
Hanem modot lelek mikepen szegenyek utanam jöhessenek
Es meg ez életben a mennyei Urtól kegyelmet nyerhessenek.

Ket fő szolgaimot, kedves rokonimot nalok e' földön hagyom,
APatientiat, es *Tollerantiat* en ő nekik ajánlom
Meg mutatom ezzel szabadulasokat hogy nekik nem sajnalom.

Ha kik ollyak lesznek, hogy itt ez vilagon életben követik
Öröm leszén dolgok, el nem vész jutalmok de valakik meg vetik
Egő tövis ágyat, még földön eltekben Pokolban meg keszitik.

Titeket pediglen, szerelmes Hiveim, edes Atyamfiai
Istenertis kerlek, mutassatok meg hogy vattok *Virtus* szolgálai,
Földön ugy ellyetek, mennyei hazának miként szoktak lakosi.

PATIENTIA:

Mi mindent el tűrünk, mindent elszenvedünk mindent meg cselekeszünk
Valamiket hagyand, Felseged mi nekünk abban nem ellenkedünk
De ugyan jól tudgyuk, hogy az embereknel nem leszen becsülletünk.

VIRTUS:

Mitgondoltok azzal, ha szinten gyakorta hazánkbol ki rekesztnek
S' neha nemely roszak, három som palczakkal ugyan megis veretnek
Lesznek olyanokis, kik nalatok nélkül soha el nem élhetnek.

Szegénységre juttok, Urakot szolgáltok de ez csak kevesse tart;
Nem sok üdő múlva, meg ég mind e' világ nekik Isten vét határt
De nektek ha jartok tűz lang közepettis nyilván hogy semmit nem árt.

Azert en elhadlak, már Isten hozzatok szerelmes jó Hiveim
Istennek ajánlak, földön kik valatok ennékem követőim
Isten hozza világ, terjenek el benned felőlem ellensegim.

ACTUS V. SCENAE I.

VITIUM ad suos loquitur. [A VÉTEK szól az ő szolgálainak:]

[Ad Notam Odes, Spect. ac. Magn. V. H. *Delfisből Appoló feje lefüggeszt: sat.*]

Virtus bucsu vétén meltan örülhetünk
Holot ő felőle már mindent tehetünk
Sok ezer lelkekkel Plutóhoz mehetünk.

Bár Charon hajóját jól meg erősítse
Minos-is elmejet jól meg elesítse
Cerberust őrzésre szüntelenül incse.

Ezekert ennekem oly nagy vigassagom
Hogy *Virtus* szekiben latom Urasagom
Szem latomast epül, s' bővüli országom.

De minthogy latom azt, hogy hozzam hodoltak
Már minden emberek, töllünk jól tanultak
Mestersebben minket még fellyül haladtak

Bölcsen elgondoltam, s' elszantam magamban
Hogy szekemben tovább nem ülök világban
Már különben megyek elő én dolgomban.

Meg elegszem földön, a' *Virtus* szekivel
A masikat, *Ira* fogjad, s' vigyétek el
Lucifer Atyáknak adgyátok nevemmel.

A' mellett im küldök egy fekete buzgánt
mongyátok hogy engem immár a' venség bánt
Be töltöttem mindent, a' mit tőlem kívánt.

Ezer szerte való száz ezer lelkeknél,
mindennap ő neki ennyi számu népnel
Többet küldök ilyen nagy roppant seregnél.

Azonközben eztis el ne felejcsetek
Hogyha Lethes folyo vizen altal keltek
melletek keserő ördögöt kerjetek.

Ezenis Plutonak igen installyatok
Lelek vadaszasban mar el faradtok
Azert orszagabol segitseget vartok

Jelesben majd esnek jeles vendegsegek
Földi emberek közt nagy sok reszegsegek
Ördögöknek holot szükseg jelen letek

Hogy ha valamikor most lászon hozzaja
Most rakodik egyszer neppel meg hazája
Most puszticson földön halalnak kaszaja

Enis im ezennel nepemet inditom
Egesz e' vilagot vélek mind be járom,
Mindenütt a' nepet meg zűröm zavarom,

Most meg parancsolom a' *Timiditas*nak
Hogy minden dolgokban mi tarsasagunknak,
Kedvezzen, rettegven karját hatalmunknak.

S' így *Inconstantiat* az Udvariakhoz
Küldöm *Molestiat*, zendült parasztsaghoz
Hogy rosz kedvek legyen, az Urak dolgahoz.

Impatientia mindenüt regnallyon
Az egesz orszagban mindenüt meg hállyon
Paphoz, s Plebanushoz egyarant be szallyon.

*Injustitia*is törvény tetelekből
El ki ne maradgyon, nagy s' kicsiny tiszttekből
Megjelenlse magat kalmár szekerekből.

Az *Ingratitudo* mindenüt nyargallyon
Ira, vitezeknél tajtekokot turjon
Crudelitas pedig mindenüt csak nyuzzon.

Harom arany almát adok *Voluptas*nak
Cupido egyiket adgya szep iffiaknak
Masikát pediglen, szüzek, s' viragoknak.

Superbia mennyen a' fő fő rendekhez
Neha el lépéncsen szűrös köntösükhez
Hozzá szabja magat minden emberekhez.

Ebrietas pedig gazdagnal szegénnél
Jó szivel tobzodgyek egyarant mindennél
Valaki Eg alat, e' nagy föld színén él.

Igy jó karban hagyvan e' földön dolgomat
Elmegyek meg latom egyszer szállásomat
Senki nemis hallya többé szollasomat.

SCENA SECUNDA

habet Actus quator.

PERSONAE:

Voluptas, Dives, Angelus, Ebrietas, Uxor Divitis, Lazarus, Servus Divitis, Filia Divitis, Filius Divitis, Mors, Daemones, Abraham, Dromo et Abadon, Pluto.

ACTUS I. SCENAE II.

PERSONAE:

Voluptas (Gyönyörűség)

Dives (Gazdag)

Lazarus (Lázár)

Angelus (Angyal)

Ebrietas (Részegség)

Servus Divitis (Gazdag szolgája)

Uxor Divitis (Gazdag Felesége)

Filius Divitis (Gazdag fia)

Filia Divitis (Gazdag leánya)

[Ad Notam Odes Hist: *A Tündér Országról bőséggel.*]

VOLUPTAS:

Miis *Ebrietas*jer mennyünk udvarhoz
Egy nagy Gazdag ember hit minket házához.
Ugyan kedvem vagyon most a' jó lakáshoz
Szep padimentomon val tanczolashoz.

DIVES:

Elkészült az ebed Talnokok hol vattok
Mar szinten ideje, hogy etket nem fogtok
En azt tartom ti csak masut kalozoltok
Ebed felet nekem ritkan udvarlotok.

Mosdgyal *Ebrietas*, mosdgyal *Voluptassal*
Ezentúl ebedlyünk szep mulatozassal
Üllyetek be majd vigadgyunk tanczolassal
Azutan enyhödgyünk osztan koczkazassal.

Inas most mindennek minden eleg legyen
Fellajtar es kukta mind meg elegendyen
Még a' ven-aszonyis borral reszegedgyen
Tanczba szökellyenek még ma egyen, egyen.

Egyel, igyal lelkiem semmit ne bankadgyal
Minden csüröd rakva már csak vigan lakjal
Nem bant a' szegenseg bar ne sapolidgyal
Mint bővicsd meg csüröd azon gondolkodgyal.

ANGELUS:

Vaj te bolond, bezzeg csudalom elmedet
Nem tudde ez ejjel megkérlek lelkedet
Micsoda nevedszeg izgat hát tegedet
Mas takarította el sok gyűjteményidet.

DIVES:

Nem trefa ez: hiyak drabantimnak felét.

VOLUPTAS:

De semmi! dugja be ki ki arra fülét,
Tudom én, masszoris hallottunk effelét.

EBRIETAS:

Eregy te lapoczazd jól meg az al-felét.

LÁZÁR:

Im hogy nem lehet most ennekem fel alnom
Egy kis morsalekot hogy hogy kel találnom
Jaj majd e' vilagtól meg kelletik valnom
Ne hadgyatok kérlek! ehel kel meghalnom.

SERVUS DIVITIS:

Mit busítasz vakarj, meny dolgozdra innét
Ladde hogy miattad el ejtem a' dinnyét
Meg ma meg rugdoslak varj csak egy kicsinnét,
Meg hid hogy pofadon hagyom kezem szennyét.

DIVES:

Mit zúgolódol te hallad kire feddel

SERVUS DIVITIS:

Egy Koldusra Uram, lab alol nem kél fel,
Nem győzöm mondani neki kely el, kely el
Tisztesseggel mondvan: rakva rut fekellyel.

UXOR DIVITIS:

Jaj! Isten győzné el, a' sok szegent pénzel,
Phiha! mint meg üte a' szaga rút búzzel.

DIVES:

Te minden vislakot ő mellőle üz el,
Hamar az udvartis füstöllyek meg tűzzel.

SERVUS DIVITIS:

Megholt Uram immár valamedyünk neki

DIVES:

Ne nyullyon ő hozzá közzületek senki
Amhol a' mint látom szinten most viszik ki.

SERVUS DIVITIS:

Majd megtudom hozza, ha nyulte valaki

DIVES:

De hagy beket annak töltes poharokat
Inas most ne bocsass hozzam polgarokat
Keszicsék nyulaszni mind az agarakat
Mert ugyan eluntam a' sok madarakat.

Igyatok miért hogy vigan nem mulattok,
Azt tartom hogy a' Lazaron szomorkodtok
Mely nagy halgatásban ti minnnyaian vattok
Talam keresztül van téve a' labotok

Még mostis kotsagos nyilván *Ebrietas*
Mert igen reá ért, latom, az ásitás
Talam Epicurus ő nekiis sirt as,
Mit mondasz te ehez: *Amice Voluptas*.

VOLUPTAS:

Ha ha, nem akarna még ő most meghalni
Örömost a' jó bort, nem akarná hadni
Keszeb volna inkább magat tanczra adni
A jó Vinco mellet örökke maradni.

EBRIETAS:

De hadgyuk maszorra az oly jövendőlest
Fogjunk az italhoz el untam az ülest.
Torkunkon, talpunkon ne tegyünk kemellest
Kár csak el mulatnunk a' szep hegedülést.

DIVES:

Nosza bator vigan szép tanczot vonnyanak
Jo kedve erkezet az *Ebrietas*nak.
Leanyom fogd kezét mostan *Voluptas*nak
Az utan hajcs térdet az *Ebrietas*nak.

ACTUS II. SCENAE II.

PERSONAE:

Dives (Gazdag)

Mors (Halál)

Uxor Divitis (Gazdag felesége)

Voluptas (Gyönyörűség)

Daemones (Ördögök)

Angelus (Angyal)

[Azon Nótára, A többi között elmondhatni.]

DIVES:

De jaj várj kevesse lám ugyan meg hűlék
Minden en testemben ugyan meg posdulek
Ugy tetszik ennekem ugyan meg szedülek
Csak alig ohatom hogy hatra nem dűlek.

Hallgas, cziteraknak szűnnyek ő zengése
Felő ram ne tellyek Angyalnak intese
Rut sarga allatnak teczek jelenese
Ollyan mint Halalnak ennek ő lepese.

O varatlan vendeg udvaromnak gyásza
Minden nemzetemnek te voltal gyilkosa
Mit keresz? meny tovab, mit akar ez kasza,
Fejemnek leszesze ezel meszarossa?

Üly le varj kevesse latom szandekodat
Ezentúl meg alhad rajtamis boszudat
Rakd le tova felre, kapadot, s asodat
Nyujcsad kerlek hozzam bar csak egy jó szodat.

MORS:

No ma, sies, hamar, ne kesleld utamot
Mert nem mulatom el en szabot oramot,
Nem ladde fel huztam en erős karomat
S' nyakadrais vetem ezentúl kardomat.

UXOR DIVITIS:

Jaj hatalmas Isten micsoda szerzet ez?
Jaj mely utalatos rut undok allat ez!
Jaj! szolgak üzzetek! nyilván nem ember ez,
Szent Aszszony veszesse! Uram mi ördög ez.

DIVES:

Had el ne szoly többet, ez a' sarga Halal
Nem kedvez megöli valakit hol talál
Ki vonsza hazabol a'kihez e' be szál
Jaj nekem mert szinten en rendemen kaszal.

Mar meg ölő merge, testem el futotta
Minden csontaimat nakem által jarta,
Még veséimetis immar el hatotta
Meg halok: szívemet mert meg szoritotta.

UXOR DIVITIS:

O gonosz Szerencse hogy ertem ez napot!
Jaj hatalmas Isten! nem er ez holnapot
Borbelt! Doctort! gyorsan jaj hamartok Papot!
Papot? Nem jó: Ígérj néki egy kalapot.

VOLUPTAS:

Ah, gonosz Szerencse, ímé majd it veszünk
Szalagy *Ebrietas*, majd kezebe esünk:
Talam ugyan nekünk nem volt mostan eszünk
Hol Halal leskődik, hogy ot iszunk, eszünk.

UXOR DIVITIS:

Szoly szerelmes Uram, ne hadd el magadat
Had lassam mint sokszor hozsam hű voltodat
Sokszor szakasztottad el ertem almodat
Mit kimilled hat most egy, avagy ket szodat.

DIVES:

O hogy szolhatsz! Hidd el, el költünk már arról
Szinten az árt nekem jövőendő dolgomról
Hogy nem gondolkodtam en állapotomról
Meg sem emlekeztem soha az Halalról.

Hogy meg erre jussak, jaj, soha nem tuttam
Avagy ha tudtamis vele nem gondoltam
Hogy pokolis legyen csak meg sem almodtam
Mást magamhoz semminek tartottam.

Most veszem eszembe hogy volt még nagyob Ur
Kit meg nem ijeszthet, soha semmi derdur
Nem kerestem kedvét, jaj e' szörnyű kin fur
Mire megyek maidan, e' tüzes dárda szur.

Tudom jól, mert ugyan erzem kinaimot
Pokolban ördöggel egyenlő sorsomat
Holot maid el veszem enis jutalmomat
Mint leszen ot dolgom ercsétek meg szomat

Hol könnyhullatassal öntözöm kinomat
Hol kesergem regi friss állapotomat
Hol sirok, hol sivok, hol szanom magamat
Hol csak tapogatom sebes tagaimot.

Neha fris palotam, neha szep jóságom
Neha jut eszembe edes majorsagom
Ket kezemmel gyűjtött saját takarmanyom
Ertetek elmemet gyakran vetem, s' hanyom.

Mennyi szantoföldem, mennyi öröksegit
Mennyi gyűjtemenyim, mennyi öröksegit,
Aranyom ezustom, draga ekessegit
Safir, gyöngy, gyemantal csuda ekessegit.

Mennyi tömentelen gazdagsagim voltak
Menesim, nyajaim mikent szaporodtak
Szamtalan barmaid sok mezőt be fogtak
Hogy ne emlegessem töllem el maradtak.

Keservesen jutnak eszemben barátim
Kedves hites tarsom, sok jó akaroim

Jaj hogy felejcsenek szerelmes magzatim
Jaj el hadlak immar, en edes rokonim!

Vissza nem terhetek jaj soha hozzatok
Szabadulasomot elo se hozzatok
Nem leszen az soha, bar neis varjatok
Nem szolhatok tobbet mar, Isten hozzatok.

UXOR DIVITIS:

Jaj hova futsz tollem eletem remenye!
Edes arvaiddat hogy hagyod veszelyre
O udvarombeli szep ifjusag fene!
Jute eszetekbe sok jo tetemenye.

Jaj mely nagy szomorú meszsze tavezasom
Ily hirtelen nekem toled meg valasom
Hogy ne fajna özvegysegre maradasom
Hogy nem lehet veled vilagban lakasom.

O csendes nyugalma szomorú lelkemnek
Ragyogó világa csillagom fenyének
Te valál szep fenyés napja eletemnek
Gyönyörű istapja edes két szememnek.

Atkozott Szerencse Szerelmes Uramtól
En gyönyörűseges titkos tarhazamtól,
Szivem szerint való kedves hajlekomtól
Jaj hogy választal-el, fenyés csillagomtól!

Mar mint kietlenben oroszlan kit talalt
Sivalkodik, s' mit var? Nemde szörnyű halalt?
Egyetlen egy lelkem teged ugyan kialt
En bu latot szivem, hogy ma toled meg vált.

Jaj, s' ha szakad vege keserűségemnek
Ha ujul öröme sebhett szivemnek
Jaj nincs remensegi mar szegeny fejemnek
Vegét erem majdan az en eletemnek!

DAEMONES:

Aly felre te aszszony, mit piszegegy ily hamar
Nem hasznalsz te azzal, ne rikassad azt bar
Eleb nem viseltel gondot ra csak a' kár
Szemed elöl odeb, őt allattyuk immar.

ANGELUS:

Hallad gonosz Satan! ne siess el kapni
Testetől a' lelket menten el ragadni.
Senkit Isten mennyből, nem akar ki hadni
Christus eletet joit mindeneknek adni.

Mindenert jól tudod hogy a' Christus meg holt,
Kit önnön kepe, mint ezt, teremtet volt

Isten felől gyakran eltebenis ez szolt
Nem érdemel talam azért örök pokolt.

DAEMONES:

Ugy vagyon mindennek ő idvessegere
Isten igyekezik nem veszedelmere
De ki jutni akar a' boldog örömré
Nem úgy visel mint ez, gondot ő lelkere.

Igaz azis meg holt Christus mindenekért
Eleg fizetést tött minden bűnösökért
De hasznalatossan csak a' meg terőkért
Szent penitentiát kik tartnak azokért.

Ez pedig életét hasonló latrokkal
Töltötte idejét gyilkos paraznakkal
Csak haja hujával, tánczal, tombolással.
Nagy sok nyalaszással, és madaraszással

Mellyekben nagy híven miis ott csüggöttünk
Ejél nappal vele csak reszegeskedtünk
Most azért erette szinten azért jöttünk.
Hogy nagy kövér predát it izelítettünk.

Ily rút undok ember, nem kedves Istennél
Mert ő Szent felsege igazakat szemlél
Isteni szent kepet, ezen senki nem léli
Mert nem lehetett már istentelenb ennél.

Szokasból pohár közt Isten nyelven forgott
De sok karomlásban a' gégeje korgott
Ha hallottad volna ez mikeppen morgott
Szitok, atok, szaján ugyan el ki csorgott.

Gonosz indulatit bocsatta kényére
Azért boldogságnak nem juthat fenyere
Senkinek az Isten nem néz személyére
El viszzük azért őt pokolnak mélyére.

Tudod az oly gazdag, hogy örök poklot nyer
Masnak nyavalyaja kinek soha sem sér,
Kitül szegény koldus alamisnat ha ker
Meg tagadgya nem ad, ő hozza az nem fér.

Szinten illyen vala e' csalárd gazdagis
Nem imádot Istent érte egy szegényis
Nem ada Lazárnak, csak morsalekotis
Lakollyon a' látór érte, hát már ő-is.

Ne mond azt hát kerlek hogy nem érdemel kint
Mert talám az Uris haraggal rád tekint
A'mint ide jöttél úgy el mehetsz innét
Lám ti hívetekért, nem küldünk mi legént.

ANGELUS:

Vid el bűdös dögöd, nekünk bizony nem kel
Mint fertezet testet föld szineről ved fel
Nagy iszonyu jajra, bajra ötet vid el
Nem vigad ő menyben soha nagy örömmel.

ACTUS III. SCANAE II.

PERSONAE:

Daemones (Örödögök)
Dromo (Dromo ördög)
Pluto (Pokolbeli Király)
Dives (Gazdag)
Abadon (Abadon ördög)
Abraham (Ábrahám)

[Nota ejusdem: vel, *Légyen jó idő csak; sat.*]

DAEMONES:

Dromo futamj tégy hirt te ebben az Urnak
Kapuit nyitassa fel hamar pokolnak
Kinzo szerszamokat keszicsen gazdagnak
Tüzes vasfogokat mingyarast hozzanak.

DROMO:

Uram Pluto im hol hozzak a' Gazdagot
Csúreiben latunk egy nehany asztagot
De nagy fösvenysegbe annyira meg aggot
Hogy a' lineanis regen kívül hágot.

PLUTO:

Egesszeggel Gazdag, hozzank miért jöttél.
Istentől nagy sok jot más vilagon vöttél
De ő neki soha te nem könyörgöttél
Jol vagyon: akarom, hogy tarsunkká löttél.

Jutalmad meg leszen, a' mit cselekettél
Szinten ugy fizetnek, mire fösvenkettél
Az szegeny Lazarral miért jót nem töttél
Varj, majd torkodra for, a' mit ittal, s' öttel.

Job volt volna neked soha nem születnöd
Vagy nagy malom követ a' nyakadra kötnöd
S' tenger örvenyibe a' keppen be szöknöd.
Hogy nem mint e' szegent ehel így meg ölnöd.

Nem hoztal te semmit tudod e' vilagra
Isten javainak voltal csak safara
Nem volt gondod szegenyek taplalasara
Hanem csak hasadnak ő hizlalasara.

Penzel sok jaszggal igen dicsekettel
Az Ur Isteneből nagy szarvat emeltel
Templomra, scolara gondot nem viseltel
Isten igijere igen ritkan mentel.

Fogat fentél tudod eltedben mindenre
Jelesbben pediglen szegeny együgyükre
Azt tudtad talam hogy Isten szegenyekre
Nem vigyaz: nem bünted meg teged végtére.

Dromo fiam szollthatsza csak Abadont,
Asmodeust, Belialt, es Apolliont:
Meririmet, Satant, Cynciust, es Pitont,
Ascharatot, Belzebubot, es a Mammont.

ABADON:

Im hol jelen vagyunk, mit akar felseged
Akarode latni te kegyetlenseged
Ez Gazdagon meg mutattyuk kemenseged
Ebben majdan lehet szep gyönyörűseged.

PLUTO:

Nosza hamar, nosza, merges scorpiokat
Mammon, hozz ő neki tüzes vasfogókat
Eles beretvakat, nyarsat, vas horgokat,
Minden fele hegyes kinzó szerszamokat.

Gyorsan tövis agyat ves Dromo ő neki
Rut fergekkel minden velejet szitasd-ki
Fogátis mind egyig sies hamar vond-ki
Ne tegyen kimillest rajta soha senki.

Hevicsetek hamar a' Tantalus kadgyat
Vasfurokkal furjatok altal az agyát
Nosza gyújcátok fel alatta ő ágyát,
Kostollya ha joe; örök tűznek langját.

DIVES:

Uram Pluto legyen szabad hozzad szolnom.
Meg bocsas hogy így kel, felséged unszolnom
Enyhítsd meg kevesse ilyen szörnyű kinom
Mert csak szomjuvalis meg kelletik halnom.

Lazart egy nagy Szentnek kebeleben latom
Abraham lehet az en mind azt alitom
Ne bánd hogy ha mostan ötet meg szolitom
Talam fog valamit, ha szomat indítom.

PLUTO:

Lassad, de sokkal job arra ha nem tész szot
Mert mint ha a' falra hannad csak a borsót

Poklon kívül hidgyed nem leszen koporsod
Mi velünk kel enned, egy kenyeret és sôt.

DIVES:

Megis meg probalom: O Uram keserűly
Szegeny nyomorultat engem el ne kerűly
Szörnyű kinaimnak kerlek hogy ne örűly
O Atyám Abraham! rajtam most könyörűly!

Az Istenert kerlek, bocsasd el a' Lazart
Mert iszonyu langban gyötrödöm, es az árt
Marcsa meg kis ujat vizben, ha ide zárt
Talam en nyelvemnek hűvösseget a' tart.

ABRAHAM:

Fiam emlekezzel vilagon letedben
A' te javaidat el vötted eltedben
Lazaris gonoszit, mostan ő örömben
Te pedig kinlódol nehez gyötrelemben.

De ennek felette közöttünk, s köztetek
oly nagy közben vetesek erősítettetek
Hogy innét mi töllünk oda nem mehetnek
Sem pediglen onnet ide nem jöhetnek.

DIVES:

Teged azert Atyam mar csak arra kerlek
Hogy hazokhoz ötet bocsasd szüleimnek
Öt Atyamfianak tölle had izennyek
Hogy e' kinzo helyre, őkis ne jöjenek.

ABRAHAM:

Vagyon Moisesek, es vagyon Profetajok
Azokat hallgassak, igazat szol szajok
Ha fogadgyak nem lesz nekik semmi bajok
Sem pedig pokolban veghetetlen jajjok.

DIVES:

Nem ugy Atyam Abraham, de ha ez léend
Hozzajok pokolbol ha valaki menend
Közülök mindenik azontul megterend
Sirvan az Istentől bocsanatot kérend.

ABRAHAM:

Ha a' Profetukat, es Moisest nem hallják
Igaz mondasokert, es ha meg utallyak
Ha kik holtak közzül őket salutallyak
Nem hiszikel aztis: de sôt meg trefallyak.

PLUTO:

Mondám hiszen Gazdag, hogy semmit sem hasznalsz
Kegyelmet mert soha már többbe nem talalsz
Megis imit amot szemeiddel halász
Meg tanítlak masnak hogy többbe nem orálsz.

Hamartok ördögök őt fojtogassatok
Ezer keppen szállyon ő reá sok atok
Tüzes csigán testét jól meg forgassatok
Sebeit Aspissal, szörnyen marassatok.

Elsőbenis neki tolyyak ki a' szemét
No roncsatok öszve már minden tetemét
Liggassatok által ti mind a tiz körmét
Had emlegesse meg világi örömét.

Egeszlen ő rolla bőrit le vonnyatok
Gyengén tartot testét éppen be sozzátok
Alnok csalárd szívét által nyarsollyatok
Talpig parásban őtet takarjatok.

Hamar metellyetek el mind orrát, fülét
Igy jár az, valaki Istene ellen vét
Egyenkent szedgyetek ki a' szeme szőrit
Olajban rancsatok meg a' feje bőrit

Egy felől egyitek karjait meg törje
Már felől a' mastok őtet pofon verje
A' többitek neki szárát füreszellye
Ő testét metelni senki ne restellye.

ACTUS IV. SCENAE II.

PERSONAE:

In quo Lessus Divitis infernalis decantatur:

[Ad Notam Lyricam Odes: *Reménségem nincs; sat.*]

[Siralma a pokolbéli GAZDAGnak:]

DIVES:

O bu latot, sok kin vallot gyarló testem!
Mely nagy kinban, siralomban érted estem:
Ejjel nappal, jajgatással magam csak veszttem, sillyesztem.

O hívrasztó, s szű fonnyasztó nyavalyaim
Engem vesztő, s meg emesztő nagy kínaim
Sokasodnak, szaporodnak, szű mardoso scorpioim.

O hol vattok, hogy nem lattok jó barátim!
Velem báno, s engem száno jó rokonim
O szerelmes, édes kedves régi jó akaróim.

Ha latnatok meg szannatok kinaimot.
Varas bekek hasogattyak szaraimat,
Ocsmany fergek, huzzak, vonszak ugy szaggattyak inaimot.

Aspis kigyok, rut scorpiok ujaimot
Szopogattyak, s ugy faldossak karjaimot
Nagy viperak, mint egy kutyak mind el ragtak ajakimot.

Meg siratom nem ohatom kezeimet
Frissen lakot, s' kedven tartot tetemimet
Jaj mint marjak, s' mint harapjak diszno módra veseimet.

Fel bardoltak, meszaroltak derekamot
El lyuggattak, s' el furdaltak oldalimot
Ketten ketté szakasztottak s' fel osztották labaimot.

Neggye vagtak, s' nyarsra vontak en szivemet
Mind egy cseppig el ki szittak en veremet
El szaggattak, törtek, marták gyenge piros szep szinemet.

Parazaval töltötték meg a' szajamot
Jaj nem szannak, tűzre hantak a' majamat
Szerpenyőben olvasztottak s' fel forraltak a' hájamat.

Fel merhetned fejem alol a' könyvemet
Jaj ki vajtak ket szep fenyes szemeimet
Le tapodtak, nem gondoltak regi hiremet, nevemet.

Vas pöröllyel rontottak el szaraimot
Hitvan vislak, mind ki szoptak inaimat
S' mint vesztettek, elperseltek mind hajamot, szakallamot.

Ha ki latná bizony szanná arvasagom
Meg siratná, meg jajgatná kinlódasom
Nem tűrhetné, meg könyvezné ily keserves jajgatasom.

Az Eg felé fel hallatnak kialtasim
Erczet, követ meg emesztenek rikoltasim
Ördögöknel, meg sem fognak s' többet artnak panaszlasim.

Jaj mar nekem, jaj örökke kel kinlodnom
Jaj nem lehet soha innét szabadulnom
Jaj e tűzben, e' nagy füstben hogy nem volt szabad meg fulnom.

Nincs mit tennem, fel kell vennem mind ezeket.
Nem lelhetem Ördögöknek en kedveket.
Mert mint ha csak kinzasomra eskették volna mind őket.

El viselnem, nem törődném ennyit rajta
De hogy engem egy kis kedvem erre hajta
Azert ertem, szegeny lelkem felette sokat sohajta.

Örök kinra, rut halalra magat vetni
O mely nagy kin, egy kis joert így szenvedni
Bezzeg nehéz, rut dögökkel ördögökkel így kinlodni.

Megis ha csak három, negy, ötszáz napokig
Ilyen szörnyű kínaimnak az időig
Vege lenne, bar fel menne tizszazezer esztendőig.

Könnyebb volna, s' ugy nem fajna en szívemnek
Kinnya tűnnék, buja szünnék en lelkemnek
Nem aradna, meg szaradna nagy mély arja szemeimnek.

De el varok sok szaz ezer esztendőket
Ingyen meg sem tudom szamlalnia őket
S' ugyan megis nem lathatok örömmel tellyeket időket.

Mert örökkön mind örökre lesz kinzasom
Soha nem lesz innét nekem tavorasom
Bar ugy lenne, csak lehetne sok kinokban ki mulasom.

De tüzeim sok fergeim meg ellenzik
Rut hoherim, scorioim meg iriglik
hogy meg hallyak, eleb állyak az ördögök sem engedik.

Oh atkozot kinra hozot vigassagim
Bura, jajra engem adot bujasagim
Vaj-pokolba, sebes langban vagyakozo mulatsagim.

Atkozott volt, földön nektek engedesem.
Atkozott volt e' vilagra születesem
Nem aldott volt, atkozot volt minden jarasom, kelesem.

Atkozott volt, a'ki szült volt e' vilagra
Atkozott volt, ki nevelt volt ily nagy bura
Atkozott hogy meg nem ölt volt nem juttam volna e' kinra.

Soha bator e' vilagnak az ő szinet
A szep Napnak ne lathattam volna fenyét
Szüleimnek soha bar ne ismertem volna személyét.

Job let volna kis koromba, ha engemet
kis zéllyeben töttek volna testecskeket
Alnok dajkam, nem mecszettek volt meg akkor en gégém.

Job let volna oroslanyok nőstenyinek
Löttem volna eledül kölykeinek
Hogy nem mint ily, nagy szörnyű kint szerzettem volna fejemnek.

Mire hoza, im mint csala e' rossz világ
Ki szarada en kezemből mint egy virag
Merget onta, im mint ronta, alattam romla mint egy ág.

Oh atkozott zinar, fösveny gazdagsagim
Kincsel bővös, jokkal tellyes tárhazaim:
Mint szantalak, nem lattalak hogy voltatok aruloim.

Jajha lenne meg köztetek mulatasom,
Jaj nem szannam ti tölletek meg valasom
Mert job volna bőr-iszakkal tarisznyaval koldulasom.

Nem kellettetek, nincs helyetek immar nektek
Tűzben bator velem együtt it egnetek
Serelmimen, siralmimon hogy ti ne nevethetnetek.

Heaban volt ti rajtatok kapdosasom
Heaban mult edes almom szaggatasom
Vár fokokon, s' ál-kapukon nagy gyakorta vigyazasom.

Oh ha egyszer még kegyelem adattatnek
Fel fogadnam soha többbe nem vetenek
Istenesen, nagy kegyessen bizony szent jamborul elnék.

Meg nem unnam az Istennek Szent igijét
Meg becsülnem es en annak hirdetőjét
Szivel latnam, nem csufolnam a' Christusnak követőjét.

PLUTO:

Ne szoly, halgas eleb kel volt ennek lenni
Ne hadgyátok a' rut latrot nyelvelleni
Meg tanitlak, ha nem szoktad, hogy majd veszteg tudsz fülelni.

Siessetek horgot vetni az orraban
Forro onot be önteni a' torkaban
Ki vonnyatok, ne hadgyatok a nyelvétis ő szajaban.

SCENA TERTIA,

habet Actus Tres.

PERSONAE:

Ebrietas, Voluptas, Pauper sceleratus, Mors

ACTUS I. SCENAE III.

PERSONAE:

Ebrietas (Részegség)

Mors [*Voluptas* (Gyönyörűség)]

[Ad Notam Lyricam Odes: *Pajzsa szegény fejemnek:*]

EBRIETAS:

Hallad baratom *Voluptas*
Ily szived szakadva kit vársz
Mi Mors, ballag amot, nem Márs
Jer eleb azért innét társ.

Nem jo nekünk ötet latnunk
Szeme előtt itt setalnunk
Mert ha keziben akadunk
Bizony el szakad a nyakunk.

A' minapis ám mint jarank
A Gazdagtol eleb ugrank
Még csak egy italt sem váránk
Maga mi nagy szomjak valank.

En ő kegyetlen szájától
Szörnyű merges kaszajától
Ugy meg ijedek szavatol
Azt tudam hogy meg csap hatul.

Bizony csak alig szaladek
Sehul read nem talalek
Futasban csak meg nem halek
Vas bányászokhoz akadek.

Hát mar ő ott leseskedik
Banyaszokra ereszkedik
Csak egyik sem mérészkedik
Mindenik fel-mereszkedik.

Mondam innét hallede tars:
Szedd-el magad *Ebrietas*
Mert latod it sok ohajtas
Vagyon csak nyöges, sohajtas.

VOLUPTAS:

Ot sokat en sem udvarlék.
De a' löcsel eleb allek
Oly meg-ijet ember valek
Feltemben csak meg nem halek.

S' minap kére ne utalnam
Kérdé töllem hogy ha varnam,
Mondek: bizony azt akarnam
Soha bar ötet ne latnam.

Mert noha but nem tőt rajtunk
Csak tetteti hogy barátunk
Job azért ha el illantunk
Jó bor mellet peng a' lantunk.

EBRIETAS:

Jo szivel bator el mennyünk
Bor italhoz ismet kezdgyünk
Sok tobzodast estig tegyünk
Elötte le ne feküdgyünk.

Csak hogy talalnánk oly társot
ki szolgalt volna Mársot
Törne Mors orraban borsot
Ránk ne ejtené a' sorsot.

ACTUS II. SCENAE III.

PERSONAE:

Voluptas (Gyönyörűség)

Ebrietas (Részegség)

Pauper sceleratus (Híres szegény lator)

[Ad Notam Odes Militaris: *A Vitézek karja; sat.*]

VOLUPTAS:

A' hol iszik egy szolgaja
Epicurus unokaja
Jol ismer, mennyünk hozzaja
De lam szinten atyánkfia.

Egesszeggel jó barátunk,
Haj bezzeg regen nem lattunk
Nomint vagy vitez rokonunk.

PAUPER SCELERATUS:

Jol: Jertek be nosza igyunk.

Vagy ugyan csak itt üllünk sort,
Inas futamj gyorsan hozz bort,
Hegedűs ládde e topórt
Vonnyad, mi nem teszünk ma tort.

Igyunk vitezek, s' it hallunk
Pintes kannát ne utallyunk
Doz, doz, doz, rendre okadgyunk
Holnap is meg ide hajcsunk.

Modot abban mi talallyunk
Ha penz el fogy, utat allyunk
A' cserére ki setallyunk
Kalmarokot meg kinallyunk.

Akkor nagy tüszőket varjunk
Elől utol, mindent vagjunk
Senkitől semmit se varjunk
Katonason jejtőt jarjunk.

Korcsma kívül meg ne allyunk
Kevés szót csak meg se hallunk
Ha lehet mindent meg csallyunk
Kerlek egy masra ne vallyunk.

EBRIETAS:

No rokon jó az italis
De közel jar a' Halalis
Vagy nem gondolsz te azzalis
Megha szintén rank talalis.

PAUPER SCELERATUS:

Könnyű nekem tennem arról
Ha en hozzam közel farol
El kél hidgye a' trefarol
Nagyobb gondom a kuparol.

Micsodat? enis en vagyok
Karjaim erei nagyok
Meg hidgye ha fegyvert kapok
Ezentúl rajta jot csapok

Tudgyák regen en ki voltam
Sok csatán, s harczon forgódtam
Szeben, s' Gyalunál forgódtam
Magamot csak jól forgattam.

Halalig magam nem hattam
Magam soha meg nem attam
Sok Tar-fejeket hullattam
De még jobbra nem akadtam.

VOLUPTAS:

Jaj hadd-el! Szintén ihol jó!

PAUPER SCELERATUS:

Nezd-meg jobban! talam nem ő?

VOLUPTAS:

Ő, magaban igen for, s' fő.

EBRIETAS:

Mellyen nekem banatom nő!

No most hozza, hallad vitez?
Szemedből is ugyan ki nez:
Hogy kardod elin nincsen méz,
Tőle köröm szakad, es kez.

PAUPER SCELERATUS:

De kerlek Rokon, hagy beket
Nem ladde mostan más a' hét
El vesztettem lovam fekrét
Bokornakis látom szűkét.

ACTUS III. SCENAE III.

PERSONAE:

Mors (Halál)

Pauper sceleratus (Híres szegény lator)

[Ad Notam Lyricam Odes: *Árva fejem, sat.*]

MORS:

Aly! nem mehesz el előlem!
Szemben kel szallanod velem
Hallá mint beszellel fülem
Meg nem maracsz sohul töllem.

PAUPER SCELERATUS:

Meg attam Uram magamot
Kerlek ne bancs a' nyakamot
Szalman hizot jo lovamot
Neked adom! s szép kardomat.

Bor hordasban modot lelek
Hidd-el, hogy meg vendegellek
Bocsas el mert igen felek
Meg köszönöm meg ha élek.

Tied legyen bar mindenem
Biri baltám, köpenyegem
Igyal ne! fogjad edenyem
Bocsas-el ez egyszer engem.

MORS:

Affelére en nem vágyok
Igen jozan ember vagyok
Tovab elned mar nem hagyok
Mert bűneid sokak, s' nagyok.

PAUPER SCELERATUS:

Magam jambornak tartottam
Koldusról semmit nem vontam
Noha neha szegeny voltam
Nem latta senki hogy loptam.

Ha penzem volt azt örültem
Nagy örömet borra kültem
Uton jaron könyörültem
Ertek sok bokrot kerültem.

Kinel nem volt igen bantam
A'kinel volt, azt meg szantam
Szegent üressen bocsattam
Mert nehezen vitte, lattam.

MORS:

Azt tartom Mendaciumhoz
Közel jartál a' latorhoz
Mert szod ő utanna nyomoz,
Nyelved csalfasagban haboz.

Tudom hogy hogy latorkodtal
Mikeppen nyuztál, fosztottal

Koborlottal, tolvajlottal,
Loptal, vontal, s úgy tobzódtal.

Mi noha hozzád nem szoltam
Mindenüt inadban voltam
Sok latorsagid számlaltam
De csak teresedet varтам.

PAUPER SCELERATUS:

Mit tagadok! az én vetkem
A'mint elhettem úgy eltem
Akkor tölled én nem feltem
Hogy ily gonosz legy, nem veltem.

De vajha tovább elhetnek
El hidgyed hogy meg jobbulnek,
Fel fogadnam hogy nem dúlnék
Hanem inkább csak koldulnek.

MORS:

Lám eltél! de sok csínt töttél
Egy nehany jambort vesztettel
Mindennap jól köppentettel
S' engemet el felejtettel.

Tudtad hogy kezembe kerülsz
En kardom mia' meg sérülsz
Már lator heaban kerülsz
Mert te bizony pokolban sülsz.

PAUPER SCELERATUS:

Oh már csak azt ne mondanád!
Lelkem azal ne fojtanád
Jobb ha Istenhez hajtánád
Eletem tovább nyujtanád.

MORS:

Ne, mert ugyan meg szoktató
Hogy eleb hozzá nem láttok
Hanem ha ream találtok
Csak akkor ketfele kaptok.

Istenhez ragaszkodnatok
Akkor szavat fogadnatok
Azelőt nem szolgáltatok
Trefas tarstok azt tudgyatok.

Késő akkor idvezülni
Mikor halál kezd kerülni
Mert eleb kel volt meg terni
Szent, józan életet elni.

La! mely igen remenkednél
Mely örömost menybe mennél
Aldozatot mostan tennél
De mar nem kedves Istennél.

PAUPER SCELERATUS:

Azon ertelembe vagyok
Altal lattam oda vagyok
En gonossagim mert nagyok
Latroknak voltam hadnagyok.

Menyorszagtól tavol estem
Magamot jaj mint vesztettem
Pokolban mar lakol testem
S' te mit gondolsz szegeny lelkem.

Ternél mar most ha terhetnel
Menyorszagra repülhetnél
Az nagy Istenhez mehetnél
Paradicsomban lehetnél.

De az en gyilkossagimert
Lopasom, tolvajlasomert
Rut fertelmeskedesimert,
Szenvedgy teis mar ezekert.

Tudom hogy meg keseredtél
Hogy Istenedhez nem tertél
Földönis keves jot vöttel
Szamtalan sokat szenvedtel.

Ugyanis sok nyavalyakban
Eltem ez hitvan világban
De semmi az, csak pokolban
Ne kinoztatnam nagy langban.

MORS:

No, készüly hozzá ne mulas.
Azon egy könyvet se hullas
Job ha Isten felől szollasz
Mert ezentúl földre hullasz.

PAUPER SCELERATUS:

Nem könyörgök mar ennyiszer
Had igyam csak, még vagy ketszer
Nem ihatom soha többszer
Varj, had igyam megis egyszer.

Vajha Maximinus volnek
Mimus Promachus lehetnék
Vagy Gödeny torokkal birnek
Benned jó bor hozzam vennek.

Aly-felre máj, a' tüdőtől
Mert majd meg öntlek ezentül
Az után meg halok szentül
Nem ohatom magam ettül.

Tarsa voltam *Voluptas*nak
Rokona *Ebrietas*nak
Eltem Baccusnak, Venusnak
Magam ajánlom azoknak.

Hej, regen enis en voltam
Emberhez csak kedven szoltam
Magamot nagysagoltattam
Noha most erre jutottam.

Emlekezem mikor ittam
Nagy sokakat bajra hittam
Neha mint oroszlan vittam
S' neha magamot sem birtam.

Mely sokszor vigan tomboltam
Urak körül hazudoztam
Neha vilaghoz sem tuttam
Sok roka nyuzast el untam.

Sok üveg pohart rontottam
Talra, papucsra szorultam
Sokszor zöld örömről ittam
Vegre mindent bele hantam.

Erre vit a jó baratsag
Szüből szarmazot nyajassag
Jo akarat Atyafisag
Ifjúsagombeli vigsag.

Bölcsessegben voltam eles
Mint amaz Aristoteles.
Gazdagsaggal hires, neves
Mint masodik Lysicrates.

Bő kezűvé akkor löttem.
Mindennek mindent igirtem
Magam mas nap eszre vöttem
S' onnet nagy meszsze kerültem.

Mind ezek töllem el multak
Kikert sok könyveim hultak
Mert jó lovaim meg fúltak
S' labaim gyalog szorultak.

De am jarjanak mind azok
Job ha torkomra vigyazok
Mert en hozzam az Angyalok
Ihol jönnek, s' övék vagyok.

No most a' mit el vehetek
Mert semmit el nem vihetek
Mar jamborra nem lehetek
De en arrol nem tehetek.

MORS:

Lator majd nem ugy beszellesz
Az lesz neked veszedelmes
Istennek ingyen sem kellesz;
Eredgy, mert ördög ihon les.

SCENA QUARTA,

habet Actus Tres.

PERSONAE:

Tollerantia, Patientia, Crudelitas, Mors

ACTUS I. SCENAE IV.

PERSONAE:

Tolerantia (Tűrhetés)

Patientia (Szenvedés)

(Crudelitas)

Ad Notam Lyricam Odes: *Gondolkodván egyszer egy Ifjú monda.*

[TOLLERANTIA:]

Ur Isten mely csuda időre jutank
Mi időnkben soha halalt nem latank
Sem ily szörnyű dolgokat mi nem hallank
Nagy szép csendességben minnnyajan valank.

TOLLERANTIA [PATIENTIA:]

Akkor vala bezzeg az arany idő.
Szőlő, szanto föld nem vala ily meddő
Kinek kinek vala elégedendő
Nem volt mi ertünkre ily szűk esztendő.

Im mely igen a' fő fő emberekis
Megvonták magokat, el költ kedvekis,
Szokasoktul a Durum parasztokis,
El tilodtak, nem oly vasottak ökis.

PATIENTIA [TOLLERANTIA:]

Nem tulajdonithattyuk ezt semminek
Hanem az emberek rossz erkölcsének
Mert lam a' míg istenesen elenek
Semminemű szükseget nem erenek.

Hallod hiszen miként panaszkodnak
Mind gazdag, mind szegény, hogyhogy sohajtnak
Noha mind ejel napal olálkodnak
Hogy ők valahonnan hasznót hajcsanak.

Tűzen, vízen la'mmint futnak faradnak
S' ugyan megis csak sok nincsent kialtanak
Mert az Ur Istentől meg nem aldatnak
Keresekben ők meg nem halgattatnak.

Kivaltkeppen a' sok gyülevesz parasztság
Csak Urara vét; oh nagy gorombaság
Nem tudgya hogy vagyon még más kiralyság
A'kitől igazgattatik az ország.

Menten megyen eleb eleb vetekben
Esztendeig sem jut Isten eszeben
Mintegy barom iga viseleseben
Csak nyög sohajtván nagy tepelődesben.

Szitkozodik morog dolog tetelben
Rest, es tunya a' szantasban, vetesben
Semmi modgya nincs a' kereskedesben
Sopankodik, egy penz sincs erszenyeben.

Nagy jó ebédet, es vacsorakot
Eh koppal mulat el, sok tíz orakat
Fohaszkodik számlalya az napokat
Szőlője nem termet szor sok atkokot.

Ha meg inted tehát meg ő haragszik
Ha fedded hat beled bojtorkodik
Rut dolog a' mikepen pantolodik
Csak magabánis fel for, s' úgy aggdik.

Ha inted istenes kegyes életre
Igen hamar meg felel ő ezekre
Nincs gondgya senkinek az ő lelkere
Csak vigyazzon kiki idvessegere.

Nincs különben, együl egyig illyenek
Noha tavasszal ők haló szegények
De várd veszteket ősszel oly kevelyek
Ha szőlőjök termet, barne szoly velek.

Addig mind eleget esznek, es isznak
Míg penzekben tart, mindennap jól laknak
Hogy elfogy őkis kedvekre koplálnak,
Dologra ha hívod, orral sititnak.

Talaltatnak sokan oktalanságban
Ostobák a' könyörgő imadságban
Esztendeig sem mennek a' Templomban
Hanemha az három innep napokban.

Megis azt akarnak, hogy minden jókkal
Meg aldana az Isten bő borokkal
Szantóföldöket termő gabonakal
Ne várják azt ilyen conditiokkal.

ACTUS II. SCENAE IV.

PERSONAE:

Crudelitas (Kegyetlenség)
Patientia (Szenvedés)
Tollerantia (Tűrhetés)

[A Sziget veszedelme Historiának Nótájára]

CRUDELITAS:

Szűrös battya onnet hatrab allyatok.
Hallyatoké? ugyan nem fogadgyatok
Nem tudom kik vattok, es kit szolgaltok
De ezentúl majd rossz esik rajtatok.

PATIENTIA:

Engem hínak a' *Patientianak*
Masikunkat a' *Tollerantianak*
Hű szolgálai voltunk mi a' *Virtusnak*
Most süveglünk ama' rossz *Vitiumnak*.

CRUDELITAS:

Enye' rossz parasztok, hat mit kerestek?
Mi nem nektek kezdték ezt, it mit lestek?
Hitvan porok miért hogy dolgot nem teszték,
Uratok dolgara nem siettek.

Hiszem en volnek tinektek ispantok
Azt tudgyatok hogy sem hallok, sem latok
Mi jól hallam hogy az Urra szollatok
Szememben Urunkat meg roszszallatok.

Tudgyatoke csak semminek alitlak
Hidgyetek hogy ezentúl meg tanitlak
Hitvan vislák majd földre takaritlak
S' három som palczakkal meg sanyarítlak.

TOLLERANTIA:

Sőt Uram alazatosan könyörgünk
Hiszen Urasagtoknak élünk s' halunk
Im hol keszek vagyunk, ha mire kellünk
Az Istenert ne cseleked ezt velünk.

CRUDELITAS:

Engem bar úgy segéllyenek a' Szentek
Hitvan porok, hogy ha ezzel el mentek
Fejetekeket szednem, csak mit tekintek
Vond le, vond le, bizony majd meg fizetek.

TOLLERANTIA:

Tudja Urasagod hiven szolgáltunk
Ez utanis mind holtig fejet hajtunk
De bezzeg nagy gyalazatot től rajtunk
Magad tudnad mennyi hasznót mi hajtunk.

CRUDELITAS:

No ne pattogj mert ha ele vonatlak
Tíz körmödről megint el le rantatlak.
Istvan úgy segéllyen, úgy meg rakatlak
Hogy soha ember nem lesz úgy hagyatlak.

TOLLERANTIA:

Am' akar medgy! Szabad vagy a' testünkel,
De ugyan nem bírsz te, a' mi lelkünkel,
Meg adgya még Isten latni szemünkel:
Hogy nem fizetünk senkinek bőrünkel.

CRUDELITAS:

Biztassatok jól csak ti magatokat
En a' tanács ne morogjatok sokat
Mert ha küszöbre vonszom nyakatokat
Nem szoltok többre oly boszusagokat.

TOLLERANTIA:

Szabad vagy Uram, de van Isten menyben
Szamot veszen bizony az ítéletben.

CRUDELITAS:

Predikaly csak, talalsz oly jó kedvemben
Reszetek lesz bizony a' bot vegeben.

Meg hidgyetek rossz porok míg az lesz
Crudelitas addig sok kint teszen
Rajtatok sok adót, sok summat veszen
Ha az eb meg eszenis ez így lesz.

Sőt noha még eddig nem cselekettem
De koszorutokat úgy meg kötöttem,
Hogy adotokatis fellyebb vetettem
Az urdolgatis már meg többletettem.

Mostan azért csepet, kapát vegyetek
Urdolgara mindgyárt menten mennyetek

Ket hónapig ti ott dolgot tegyetek
Mert nem szanlak, akar hová legyetek.

PATIENTIA:

Uram a' hatalmas Istenre kerünk
Annal immar nagyobra nem kerhetünk
Ehel hal meg, felesegünk, gyermekünk
Harmad napia, hogy magunk is nem öttünk.

CRUDELITAS:

Ne szoly, tudde mit mondek, hogy nem szánlak
Ha azt mondgyak nyúzd meg: mingyart meg nyuzlak
Szakalladnal fogva majd meg hurczollak
Még a' labommalis majd meg tapodlak.

ACTUS III. SCENA IV.

PERSONAE:

Mors (Halál)

Crudelitas (Kegyetlenség)

[Azon Nótára, vagy: *Nagy bánatban Dávid, sat.*]

MORS:

Lassan jó Szász, mit feddel ily sokaig
mint ha tied volna a' dió faig
Kegyetlenseget űzel mindhalalig
De ra felelek nem élsz ket oraig.

CRUDELITAS:

Meny dolgodra teis, ha egeszseg kel
Nincsen neked semmi közöd ezekkel
Mert nem veszi senki bizony raled el
Ha mi rajtad esik, batya, ezennel.

MORS:

Enye lam nagy búzzel vagy bizony mondom
De ha kinzasodban lesz mag ma modom
Feltemben magamot, meg nem tagadom
Ertede azt? kinek hínak nem tudom.

CRUDELITAS:

Vagyok sokaknak artalma, sérelme.
Hitvan poroknak iszonyú felelme
Nem hasznal előttem senki kerelme
Aranynak, ezüstnek, nalam szerelme.

Nem gyönyörködöm ugy soha semmiben
Mint emberben valo kegyetlenségben

Soknak nincs miattam epseg testeben
Sok embernek iszom en a' vereben.

Lam Irussal, Hectorral, Atillaval,
Sok nepeket le vagatek Syllaval
Bizonyitom Cumena Sibillaval
Sokakat altal vertem vas villaval.

Cambisessel Sisamest meg-nyuzatom
Bőrit az itilő szekre vonatam
Nerot, s' Caligulat hozzam tanitam
Kegyetlensegemet benne mutatam.

Philippus, Macedot Pausaniassal
Szegeny Caligulatis Feriussal
Meg öletem Dariust a' Bessussal
Bessust szakasztatal két hajtot fákkal.

Engem nem ember hozza e' vilagra
Sem ő nem tanítot ily gonoszsagra
De hogy Eva fel nyula alma agra
Nagy apam Luciper allata labra.

Mert ő meg szerződven Invidiaval
Terhesen marada tőle Iraval
Ira pedig tarsalkodvan Satannal
Odiumot nemze, s' engem azonnal.

Mihelt pedig anyam vilagra hozot
Mingyarast karjan ő engem hordozot
Nekem valo fegyvert ugy tudakozot
Kikkel engem megis ajandekozot.

Ez világban noha nem vagyok első
De ladd uralkodasban vagyok felső
Emberek kínzasiban vagyok külső:
Mikor akarom akkor vagyok belső.

Nekem már tudhad *Crudelitas* nevem
Hozzad bizony vagyon igen fél kedvem
O hájas botom tölled nem kímillem
Ha kívánod hátad ottan megkenem.

Mert nem tudom soha mi az allat vagy
En a' mint latom tehet ember nem vagy
Sem Angyal, sem ördög, te bizony nem vagy
Nosza mond meg szep szoval azert ki vagy.

MORS:

Hogy jól meg ércsed en vagyok a' Halal
Senki ellenem e' vilagon nem al.
Bár ugy nez szemembe ki fia valal
Jaj leszen annak a' ki ream talál.

Ez kaszát még regen ugy jut eszemben
Hogy a' nagy Jupiter atta kezemben

Mind naggyal kicsinnel hogy mennyek szemben
ne kedvezzek semmit, senkinek ebben.

Kiralyok, czaszarak mind fejet hajtnak
A fő Papokis nekem adot adnak
E' nagy vilagon valahol kik vadnak
Ma vagy holnap mind kezembe akadnak.

Tenger szigetiben valaki futni
Igyekszik kő sziklakon el jutni
Ottis rea szoktam en arra ütni
Pokolbanis meg tudok sokat sutni.

Vaj ki soknak fogtam mar be szemeket
A mozgastol meg tiltottam testeket
Még szollastolis meg fogtam nyelveket
Nagy mély sirban hantam el bé mind őket.

Soha senki kaszamot meg nem tiltya
Ez vilagot mind egyarant pusztította
Mind kápát, mind Pápát egynek alította,
Vagy Irus, vagy Cresus, de nem tagította.

Sokaknak szaggattam el címereket
Ki kergettem testekből a' lelkeket
Koronastol ő kiralyi fejeket
Földhöz vertem piros, pozgás testeket.

Hozom elő a' macedok kirallyat
kinek soha senki nem latta mását,
Mind e' szeles vilag tudgya hatalmat
Babylonban nekem meg adá magat.

Ven Priamust kezeimmel meg-ölém
Fiat Hector nyilammal ám meg lövém
Kiket te rebesgetsz mind jól ismerém
En azokat mind egy labig el vesztem.

En volnék a' ki Sisamest meg nyuzám
Cambisestis lovarol le taszítam
Kardgyat agyekaban jól meg forgatám
Nerot, s' a' többitis mind le nyakazám.

Syllanakis meg allatam a' szavat
Darab földel el be dugam a' szajat
Egy kutban be hanyam bekeknak háját
A' tetvek évék meg tüdejet, majat.

Szolhatnak most töb sok hatalmasokrol
De nem akarok szollani masokrol
Mert sok szo, sok beszéd lenne azokrol
Am nem emlekezem nyavalyasokrol.

Eleg ha nagy Csaszarakot tisztékbl
Sok koronas kiralyokot szekekből

Le vetettem: meg ertheted ezekből
Ha ki vonhadde ez kaszát kezemből.

Holot meg csak egyis meg nem szabadult
En kezemből senki még el nem rándult
Egy lelekis hirem nélkül ki nem mult
Aillais en kezem mia meg fult.

Engemet rettegnek mind az Indusok
Kegyetlen voltomot felik Maurusok
Arabiabeliek, es Parthusok
A' kegyetlen Scitak, es a' Medusok.

Vegezetre kik laknak Africaban
Vagy amaz hires, neves Europaban
Avagy Libiai meleg hatarban
Es Americanak tartomanyaban.

Se szemelt, se helyet soha nem nezek
Gazdag vagy szegeny, arra nem tekintek
Bölcse, Bolonde, Püspöke vagy Ersek?
Erről soha még csak egy szót sem teszek.

Nincsen ennekem se oram, se napom
Vent, es ifiat mind egyarant el kapom
Rutat, szepet, mind egy veremben rakom
Te nekedis maj meg mondom, hol lakom.

Ez nagy csuda hogy te engem nem ismérsz
Urad volnek, s' megis csak semminek vélsz
No *Crudelitas* felőlem mit itilsz
Azt mondode megis, hogy semmit sem félsz.

Ne fely, nem bantlak ottan addig teged
Míg meg nem mutatom erőtlenseged
Meg itilhedd majdan mi volt felseged
Ha közelebb hozom utolsó vegeged.

Im zsoldot adok mar a vitezsegért,
Szegenyeken valo kegyetlenseget
Isten ellen termet hitetlenseget
Mind ezekert immar vegy jutalmat, s' bért.

Nosza most sok nyavalyak indullynak
Csömör, fő faias benne mozdullynak
Karjai erei el hullynak
Egyebekis hogy rajta tanullynak.

CRUDELITAS:

Jaj fejem im mikeppen kezde fajni
Megcsömörlöttem meg kellene latni
Karom ereji el kezdet szakadni
Jaj jó Halal, bizony meg kezdek halni.

MORS:

Jól jól agebemet most kínozzatok.
A rossz embert ti észére hozzatok
Köszvény körmét az orrahoz vonnyatok
A csontot, a' csontot hasogassatok.

Gutta meg odd haragjával ne vilon
Se kezevel, se labával ne birjon
Ennyi szegény ream, ne sijen, ríjon
Könyves szemmel halálára ne híjon.

Horut, hidegleles, mostan hol vattok
Ti is az embereknek nagy kint attok
Miert hat hogy ennek is beket hattok
Azt veli hogy nem fog rajta az atok.

Nosza hozza franczu, fog, es szem faias
Torokgyek, folyoso, sérés has faias
Arena, kolyika, hagymaz, has fajás
Kinozzatok korsag, es gyomor faias.

Vallyon jute eszeben most a' vetek
Jobban jobban a' földhöz most verjeteK
Kemény keppen ötet meg gyötörjeteK
Had, had, had jajgasson öszve törjeteK.

CRUDELITAS:

Jaj fogam, jaj szám, jaj labom, jaj kezem
Jaj hasam, gyomrom, szívem, torkom, szemem
Vaj halál, halál hogy meg nem ölsz engem
Eleg immar mit kinzod vesztet fejem!

MORS:

Haj haj lator hamis voltál tisztelőben
Ugy kel, ugy kel, adgy ki most a' jó kedvben
Nem vőtted magad azelőtt eszedben
Kegyetlen voltál az adó szedesben.

Mennyi hamis birsagot te meg ittal
A szegényeken tudde sok szívtal
Sokat benne büntelen vertél, szíttal
Dagalyos, dühös haragoddal víjtal.

Annyira nyuztad immar veszteket
Nem alhattak istentelensegedet
Ehél halokká tötött szegényeket
Csak hajók, szakallok ha látod őket.

CRUDELITAS:

Jaj hogy szült volt az én Anyám engemet
Vad kanoknak hogy nem hanta testemet
Meg atkozom majdán születésemet
Mert meg untam szörnyű gyötrődesemet.

MORS:

De csak semmi még ez, de majd ha meg halsz,
Elevenen a' tüzes pokolra szálsz,
Gyötrelmedben még te magadhozis falsz
Szaz ezerte nagyobb kinokat te valsz.

Tovab tegedet mar nemis kinozlak
Hanem tarsaid mellől majd el vonzslak
Nem szolgálsz te többet az gonoszsagnak
Tartozzal mert hosszú utra bocsatlak.

Rövid nap tarsaidatis meg kinzom
Lassan lassan őket eszekre hozom
Egyenként még mind Urastol megnyúzom
Pokolnak fenekere alá hozom.

Mert *Vitium* nagy uralkodasaban
El hitte ő magát a' Csaszarsagban
Ugyan meg aggot a' sok latorsagban
Lesz oly idő, vég lesz a' regnalasban.

Edes mergét már annyira folytatta
Hogy mind e' vilagot ő meg hajtottta
Virtust ő szekiből ki szorította
Pokolra a' kapukat am meg nyitotta.

Mind ejel, mind nappal csak gonoszkodik
Az embereken csak hatalmaskodik
Mind testeken, lelkeken hoherkodik
Azt tudgya hogy örökke uralkodik.

Kalmarokkal nagy baratsagat tartya
A kuldustis ő nagy tisztben allattya
Ha kinek nala tetszik szolgalattya
Fel fogadgya hogy leszen edes Attya.

De nyilván hogyha Enis en lehetek
Finnyas orran vegre pattot vehetek
Vele en kaszammal szembe mehetek
Hiszem Istent hogy arrolis tehetek.

S' teszekis bizony azt minden meg lattya
Noha dolgat *Ira* azzal allattya
Hogy dühös haragjat meg nem birhattya
Mint adgyak a' poklot, meg probalhattya.

El jó az üdő hogy sebes tűz langban
Gyötrődik, sív, rij, a' setet pokolban
Cupidois mintegy bűdös akalban
Ot búsződik, vész, süllyed a' rut olban.

Mert Istenét a' lator el arulta
Magat fajtalan tragarsagnak atta,
Testét lelkét ördögnek ajanlotta
Jajt kialt bizony örökke miatta.

Voluptast, Ebrietast minap latám
Akkor őket nagy bekevel bocsatam
El ne hidgyek magokat hogy nem bantam
A Gazdagtul tudgyak futva szalasztam.

De soha előmbe ne akadgyanak
Lassak, Istentől bar el szakadgyanak
Sok ezer lelket ördögnek adgyanak
Jaj leszen vegek ugy gondolkodgyanak.

En csudálom, amaz rossz *Superbia*
A titulust hogy oly igen meg varja
Valamit cselekszik hiszem meg lattya
Jonak mondom bizony ha meg valhattya.

Mast magához kepest csak semminek vél
Sem Istentől, sem ördögtől ő nem fél
Minden embert szid, fenyeget, latrul él
Meg valik, mit mível ha pokolra kél.

Molestia noha magát nem veti
De a' Providentiat nem hiheti
Ember még csak jó szavat sem veheti
Azert őtis az ördög el viheti.

Inconstantianak latám a' sarkát
A mint hallom igen pöki a' markát
De csak heaban kerüli a' bárkát
Altal nem ugordgya pokolnak árkát.

Timiditasnak noha szeme fenye
Azon vagyon hogy dolgát masra kenye
De bar senki fogat rea ne fenye
Eszre vötte, hogy lo-bőr a' szekernye.

Szolni sem mér, ő ugy felti a konczot
Ne várd hogy igazsagert tegyen harczot
A' szegenyen csak vonhasson nagy sarczot
Ambar Isten előtt vallyon kudarczot.

Impatientia csak sir, s' bankodik
Magat atkozza turhetetlenkedik
Tudgya haszon ötet hogy min törődik
Ördög, s' Pokol helye, mint berzenkedik.

Kezemre kerítem *Ingratitudot*
Mert csak boszszantja ez a' mindentudót.
Mindenekből masokat mar kitudot
Egy penze sincs, olyan nagyot hazudot.

Lam *Injustitia* is néz csak penzre
Datumot var, magát tartya nagy búzre
Im mely igen tudgya mind a' ket kezre
Nem gondollya hogy megyen örök tűzre.

Meg erdemli ha ra tartottam számot,
Mert masera tart a' lator csak számot
De meg vetik veleis még a' számot
Kinnal ütik ki, szeméből az álmot.

Hadd el csak hadd el, mi nem mind ugy leszen
Mi Isten még itiletetis teszen
Tölled akkor jaj hogy ha számot veszen
Hamissagod bizony pokolra viszen.

Sőt tisztokról minnyajan számot adnak
Valakik e' szeles vilagon vannak
Hozzajuk megyek mikor nemis várnak
Ha nem ternek bizony ökis így jarnak.

ADMONITIO MORTIS AD QUOSVIS

[A HALÁLnak Mindenekhez való intése:]

Intlek azért földön valakik vattok
Urak, szegenyek ennek helt adgyatok
Intesemet kerlek meg fogadgyatok
Nektek szollok minnyájan meg hallyatok.

Hid el bizony nem tudok en hazudni
Valamit mondok be kel tellyesedni
Isten Decretomanak meg kel lenni
Jol meg lassá ki ki mit kel tenni:

Meg kel halnotok úgy gondolkodgyatok
A' *Vitiumot* hát ne urallyatok
Isten előtt osztan azt ne mondgyatok
Hogy senki nem mondta, ti nem tuttatok.

Mert vaj ki szörnyű átok szál reatok
Ha Istennek eleiben allotok
Meg pirul bezzeg akkor az orczatok
Mind valakik *Vitiumnak* szolgáltok.

Mi csak úgy néz Isten a' nest subára
A'mint szinte a' fekete gubara
Minden lelkeknek egy nala az árra
Tudni illik a' Christusnak halála.

Ebben azért jó modot talallyatok
Vitiumnak mint ellene allyatok
Süveg vetve utána ne jarjatok
Ő tölle csak egy cseppet se varjatok.

Mert kik e' vilagon neki szolgálnak
Vagy utanna valok után, járálnak
Bizony mondom, hogy mihelt ők meghalnak:
Testestől lelkestől pokolra szálnak.

Boldogok kik ezeket nem követik
Mert kínokat a' menyegből nevetik
Kik *Virtust* szolgálva meg nem vetik
Istenhez az utat ők el nem vesztik.

Hát pokolra hogy lelkünket ne vessük
Ördögökkel testünket ne veressük
Eletünkben a' szép *Virtust* szeressük
A jutalmát az Istennél keressük.

Amen.

[Vége.]

Magyarázatok:

„aggeb” = hitvány, alávaló férfi

„alít” = vél, gondol

„amice” (lat.) = barátom

„arena” = különböző arnavírusok által okozott vérzéses lázzal járó, súlyos fertőző megbetegedés

„áspis” = mérges kígyó

„asztag” = learatott, cséplésre váró, halomba rakott gabona

„conditio” = feltétel, állapot, helyzet

„drabant” = gyalogos katona, testőr, fegyveres szolga

„fellajtár, fullajtár” = itt: küldönc (egyébként: elől ügető lovas, kikiáltó, l. német Vorreiter)

„fényjetek” = fénylődjetek!

„francu, francúz” = francúz kór, francia betegség, vérhaj (szifilisz)

„hagymáz” = tífusz

„instáljatok” = kérjétek

„kajonlom” = irigylem

„koczodni” = civakodni, veszekedni

„kólika” = erős hasi fájdalmakkal járó betegség

„lator” = gonosztevő, rabló

„Lépénts ki csak” = lépj előre!

„mazúr, mazur” = földönfutó, csavargó (l. ném. Landstreicher)

„pántolódik” = veszekszik, zsörtölődik

„pádimentom” = döngölt padló, földpadló

„penitentia” = bűnbánat

„regnál” = uralkodik

„rőköl” = csukladozva, töredezett hangon sír, zokogva, szipogva síroga

„sápolódik” = nyavalyog, panaszkodik

„sarátnok, zsarátnok” = izzó parázs

„sér” = fáj

„sérés” = sérv

„süvegel (vki előtt)” = szolgál, hódol

„szárait” = lábait

„szekernye” = csizma

„takar-vakar”: rímtoposz

„topor” = rövid kézi fegyver (csákány, balta stb.), amelynek nyelében lőfegyver van

„vinkó” (szláv) = gyenge bor

„Vitiumnak mint ő nem barátjának” = Vitiumnak mint ellenségének (Latinos forma: „Vitis inimico suo” – lehet, hogy fordítás.)